Factsheet jeugdhulp in strafrechtelijk kader

Onder-steunings-team

ZORG SAMEN STEEDS BETER VOOR DE JEUGD

In 2019 waren er landelijk circa 10.000 jeugdigen betrokken in strafrechtonderzoeken[1]. Ongeveer 20% van deze jeugdigen kreeg een gevangenisstraf opgelegd[2]. Daarbij of daarnaast worden jeugdreclasseringsmaatregelingen ingezet, soms in combinatie met jeugdhulp in strafrechtelijk kader. Per jeugdzorgregio gaat dit om een zeer klein aantal jeugdigen. Uit een inventarisatie in het arrondissement Zeeland-Brabant is gebleken dat er op jaarbasis circa 1% van het totaal aantal jeugdigen in de jeugdhulp gebruik maakte van jeugdhulp in strafrechtelijk kader.

Jeugdhulpregio's zijn verantwoordelijk voor alle type jeugdhulp; zo ook voor de jeugdhulp in strafrechtelijk kader. Als gevolg van het geringe aantal jeugdigen die gebruik maken van deze vorm van hulp ontbreekt bij gemeenten regelmatig de kennis over deze hulp en de doelgroep die hiervan gebruik maakt. Daarnaast zijn zij soms onvoldoende op de hoogte van hun rol en verantwoordelijkheid als gemeente bij de inzet van jeugdhulp in strafrechtelijk kader.

Deze factsheet geeft informatie over de definitie van de jeugdhulp in strafrechtelijk kader, de doelgroep die gebruik maakt van deze hulp en het verschil tussen jeugdhulp in strafrechtelijk kader en reguliere jeugdhulp. Daarnaast geeft deze factsheet meer inzicht in de rol en verantwoordelijkheid van gemeenten bij de inzet, organisatie en inkoop van jeugdhulp in strafrechtelijk kader.

Definitie en doelgroep

Er is sprake van jeugdhulp in strafrechtelijk kader wanneer deze hulp expliciet als voorwaarde is opgenomen in een strafrechtelijke beslissing binnen het jeugdstrafrecht. Wanneer een jongere deze hulp niet binnen de voorgeschreven tijd in het vonnis kan ontvangen, dreigt gevangenisstraf.

Met de inzet van jeugdhulp in strafrechtelijk kader wil men de kans verkleinen dat een jeugdige opnieuw een strafbaar feit pleegt en weer in aanraking met justitie komt. Daarnaast is het doel dat de jongere weer perspectief op een goede toekomst wordt geboden. De hulp is daarom afgestemd op de hulpvraag, de achterliggende problematiek en de mogelijkheden van de jeugdige en zijn/haar omgeving. De hulp richt zich ook specifiek op het verminderen van de risicofactoren bij jeugdigen die leiden tot grensoverschrijdend gedrag of delict gedrag.

Jeugdhulp in strafrechtelijk kader kan op verschillende momenten en binnen verschillende juridische kaders worden ingezet. Het kan voorafgaande aan het vonnis tijdens de schorsing van de voorlopige hechtenis, in het kader van een OM zitting en na vonnis in het kader van een voorwaardelijke sanctie of een gedragsmaatregel worden ingezet. Daarnaast kan hulp worden ingezet als nazorg na een verblijf in een justitiële jeugdinrichting. In alle gevallen is de jeugdreclassering ook betrokken voor toezicht en begeleiding van de jongere.

De doelgroep omvat jeugdigen die een strafbaar feit hebben gepleegd. Regelmatig zijn zij gediagnosticeerd met een gedragsstoornis, vaak in combinatie met andere stoornissen of een licht verstandelijke beperking. De stoornis die mogelijk ten grondslag ligt aan de zorg is geen in- of exclusiecriterium voor de inzet van jeugdhulp in strafrechtelijk kader. Het risico op gevaar voor de jongere en de maatschappij is dit echter wel; zonder passende en tijdige behandeling vormen deze jeugdigen een gevaar voor zichzelf en hun omgeving en wordt het steeds moeilijker om het grensoverschrijdende gedrag te beperken en de negatieve ontwikkeling en achterliggende problematiek aan te pakken.

Wettelijk kader	Doelgroep	Straf	Maatregel	Zorg
Vrijwillig	• Jongeren met grensoverschrijdend gedrag die op 'vrijwillige basis' een behandeling aangaan • Doorverwezen door een huisarts/ wijkteam/ GI	n.v.t.	• Vrijwillig	• Jeugdhulp (ambulant, dag/ deeltijd, klinisch) • Verslavingszorg
Civiel recht	• Jongeren die een gedwongen maatregel opgelegd krijgen • Opgelegd door de rechtbank	n.v.t.	• Vrijwillig • OTS (+ evt. machtiging uithuisplaatsing) • Voogdijmaatregel • Machtiging gesloten jeugdhulp • Begeleiding door de Jeugdbescherming • Crisismaatregel • Zorgmachtiging	• Jeugdhulp (ambulant, dag/deeltijd, klinisch) • Pleegzorg • Jeugdzorg^{plus}
Strafrecht	• Jongeren vanaf 12 jaar die een delict hebben gepleegd en een sanctie opgelegd hebben gekregen door de rechtbank • Gericht op voorkomen van recidive	• Taakstraffen • Boetes • Jeugddetentie ((on)voor-waardelijk)	• Gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM) • PIJ ((on)voorwaardelijk) • Begeleiding door de Jeugdreclassering (bijvoorbeeld ITB)	• Jeugdhulp: ambulant (FFT, MST, MTFC, MDFT) of poliklinisch of intramuraal vanuit LVD, verslavingszorg of GGZ. • Zorg binnen JJI (gemeente is hier niet verantwoordelijk voor)

Figuur 1: Overzicht doelgroep, straf, maatregels en zorg per wettelijk kader

RvdK = Raad voor de Kinderbescherming
RM = Rechterlijke Macht
GI = Gecertificeerde instelling
IBS = In bewaringstelling
OT = Onder toezichtstelling
GBM = Gedragsbeïnvloedende maatregel
PIJ = Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen
ITB = Intensieve Traject Begeleiding
LVD = Leren van Delict
GGZ = Geestelijke gezondheidszorg
FFT = Functional Family Therapie
MST = Multi systeem therapie
MTFC = Multidimensional Treatment Foster Care program
MDFT = Multi dimensional family therapie
JJI = Justitiële jeugdinrichting

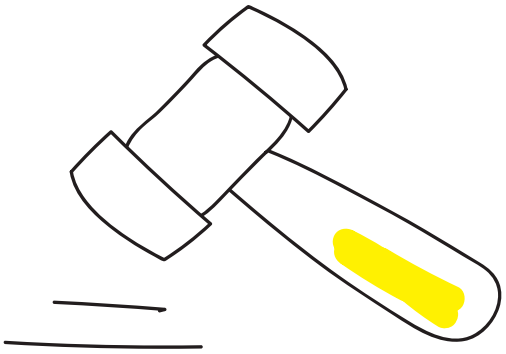

Verschil met reguliere jeugdhulp

Waar er bij de reguliere (specialistische) GGZ de stoornis centraal staat, is het uitgangspunt van de jeugdhulp in strafrechtelijk kader het risicogericht behandelen en voorkomen van recidive. Bij jeugdhulp in strafrechtelijk kader worden vaak systeemgerichte interventies ingezet waarbij alle personen uit het gezinssysteem van de jeugdige op een nadrukkelijke manier bij de behandeling worden betrokken. Deze vorm van behandeling is voor de doelgroep bewezen effectiever dan reguliere GGZ-behandelingen, of andere behandelingen waarin deze elementen niet worden toegepast. Wanneer de jongere niet de passende hulp met een forensische inslag ontvangt bestaat de kans dat het gewenste resultaat niet wordt gehaald waardoor de kans op recidive groter wordt. De zorg wordt door specialistische (veelal bovenregionaal georganiseerde) forensische aanbieders geleverd.

Rol en verantwoordelijkheid van gemeenten bij de inzet van jeugdhulp in strafrechtelijk kader

Vanaf de decentralisatie in 2015 is de jeugdhulp in strafrechtelijk kader de verantwoordelijkheid van gemeenten. Waar de gemeente bij de inzet van reguliere jeugdhulp invloed kan uitoefenen op indicatie van de jeugdhulp, is dit bij jeugdhulp in strafrechtelijk kader niet mogelijk. Niet de gemeente, maar de rechter bepaalt op advies van de Raad voor de Kinderbescherming in het vonnis welke hulp moet worden ingezet. De gemeente is vervolgens ‘slechts’ verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen en financieren van de hulp.

De verantwoordelijkheid van gemeenten bij de inzet van jeugdhulp in strafrechtelijk kader eindigt niet op het moment dat een jeugdige 18 jaar wordt. Alle jeugdhulp in strafrechtelijk kader die is opgelegd vanuit het jeugdstrafrecht wordt gefinancierd vanuit de Jeugdwet. Echter, het grootste deel van de jeugdigen die gebruik maken van jeugdhulp in strafrechtelijk kader is ouder dan 18 jaar. Dit heeft meerdere oorzaken. In veel gevallen is de jeugdige ouder dan 18 jaar bij het plegen van het delict maar wordt hij/zij (viahet adolescentenstrafrecht (ASR)) toch volgens het jeugdstrafrecht berecht. Daarnaast komt het voor dat een jeugdige een delict heeft gepleegd voor zijn 18e levensjaar en via het jeugdstrafrecht jeugddetentie (maximaal 2 jaar) of een PIJ maatregel opgelegd krijgt. Hierbij wordt vaak aanvullende jeugdhulp in strafrechtelijk kader ingezet. Omdat deze jeugdige wel volgens het jeugdstrafrecht is berecht wordt ook deze aanvullende hulp na jeugddetentie of de PIJ maatregel vanuit de Jeugdwet gefinancierd, ook al is de jeugdige inmiddels veel ouder dan 18 jaar.

Strafrecht en financiering

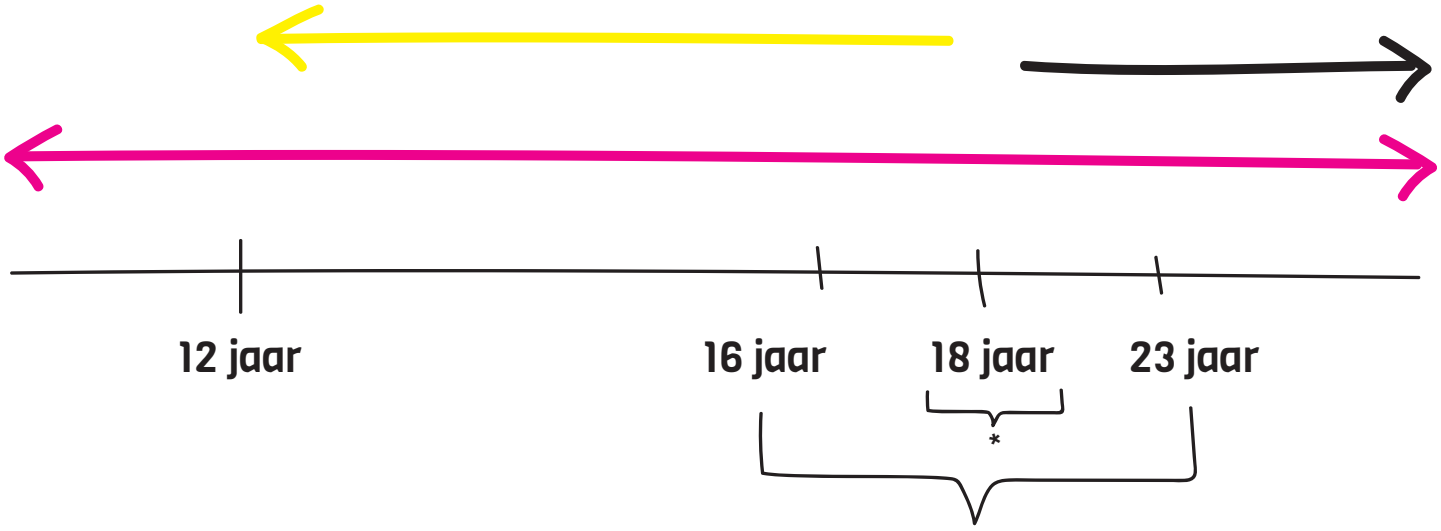

jeugdstrafrecht
volwassenstrafrecht
Jeugdwet

Adolescentenstrafrecht (ASR): Zowel jeugdstrafrecht als volwassenenstrafrecht mogelijk

*In de reguliere GGZ gaan jongeren vanaf hun 18e over naar de Zorgverzekeringswet. Voor jongeren met een strafrechtelijke titel geldt dit niet. Dit is een uitzondering die is vastgelegd in de Jeugdwet.

Zie voor meer uitgebreide informatie over, het jeugdstrafrecht, jeugdstrafproces en de rol van de gemeente hierin:

- **Factsheet uitvoering van het jeugdstrafrecht van VNG min V&J en Min VWS** klik
- **Factsheet 'de jeugdige in het jeugdstraf(proces)recht van ministerie van Justitie en Veiligheid** klik
- **Onderzoek Jeugdhulp in strafrechtelijk kader – AEF** klik
- **Overzicht straffen en maatregelen jongeren** klik

Onder-steunings-team

ZORG SAMEN STEEDS BETER VOOR DE JEUGD

VNG

Ministerie van Justitie en Veiligheid

EHdK

Bronnen:

[1]Instroom Raad voor de kinderbescherming 2019, Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) klik
[2]Infographic justitiële inrichtingen 2020, Dienst justitiële inrichtingen (DJI) klik